

JOAN IGNASI CASTELLÓ I VIDAL

L'ESTRATÈGIA ESPANYOLA PER A LA CONSERVACIÓ

El convenciment que el desenvolupament i l'ecologia no han de ser conceptes antagònics i que, per tant, en pensar en l'aprofitament de les riqueses naturals s'ha de tenir present la capacitat i les limitacions del territori i les necessitats de les generacions futures, anima totes les accions de progrés en l'ús dels recursos i en l'ordenació del territori. Aquesta reflexió és acceptada per quasi tots els governs i col·lectius en els seus programes i propòsits, però sovint aquesta visió de progrés es tradueix, en la pràctica, en accions sectorials deslligades les unes de les altres o contradictòries amb altres decisions. Així, es comprova moltes vegades que, mentre per una banda s'inverteixen grans quantitats per protegir un massís muntanyós o per sanejar un riu, per una altra banda es fan inversions en el camp industrial, energètic o en les grans obres públiques en què s'obliden els bons propòsits. Sembla que el sentit comú de garantir que el creixement no es produeixi a partir de la destrucció del medi que li dona suport perd força davant de les concepcions més economicistes del progrés: els grans projectes, l'economia mundial o la necessitat del creixement econòmic.

Aquesta constatació, discutida des de diferents vessants ideològics amb més o menys radicalisme, ha generat diverses opcions per solucionar el problema, que ara per ara pertanyen, en bona mesura, al món de les teories. La Unió Internacional per a la Conservació de la Natura i els Recursos Naturals, un organisme independent fundat l'any 1948 que agrupa 541 organitzacions de 116 països, 58 dels quals en són estats membres (entre ells Espanya), també ha treballat durant molts anys en aquesta direcció. El resultat d'aquesta feina va sortir a la llum pública l'any 1980 arran de l'edició d'un document conegut per «Estra-

tègia Mundial per a la Conservació», que ofereix tant un marc ideològic com una guia pràctica per intentar fer compatibles desenvolupament i conservació.

L'estratègia ha tingut, en general, un acolliment favorable. El suport de les organitzacions internacionals, la seva adopció com a marc conceptual per al disseny de la política de conservació de diversos països i l'acceptació dels seus tres grans objectius (manteniment dels processos ecològics i sistemes vitals essencials, preservació de la diversitat genètica i aprofitament sostingut de les espècies i ecosistemes) demostren clarament l'èxit d'aquest document.

Amb tot, l'estratègia no ha pogut escapar a nombroses crítiques. Tal vegada, la més encertada és la que l'acusa de no haver tractat de forma equilibrada els quatre problemes més greus amb què s'enfronta la humanitat a final del segle XX: el desenvolupament, el medi ambient, el creixement demogràfic i la coexistència pacífica entre les nacions. També s'ha criticat l'afirmació que la responsabilitat fonamental de l'acció conservacionista correspon indubtablement als governs dels estats i la seva consegüent orientació cap a les administracions. Per alguns, el seu possibilisme, que promou la recerca d'un cert consens entre posicions contradictòries i extremes, és insuficient i mancat de radicalisme.

Aquestes posicions i altres foren discutides el maig de 1986 a Ottawa amb el suport del PNUMA i altres agències internacionals en una conferència sobre la posada en pràctica de l'estratègia. La conferència va considerar que calia una revisió del text inicial i el Grup de Conservació d'Ecosistemes (PNUMA/FAO/UNESCO/UICN) en va proposar una nova redacció, que s'ha de presentar a final de 1987.

La revisió ha de completar o complementar alguns

dels continguts de l'estratègia, mentre d'altres continuaran vigents. Entre els darrers cal destacar la recomanació de redactar estratègies estatals, regionals o locals. El capítol vuit de l'estratègia assenyala, en efecte, que «perquè els objectius de la conservació s'assoleixin al més ràpidament possible i perquè la conservació s'integri amb urgència al desenvolupament es recomana que cada país estudiï l'assoliment dels seus objectius de conservació, concentrant-se en els requeriments prioritaris i en els principals obstacles que s'hi oposen. Aquest estudi haurà de constituir la base d'una estratègia a nivell estatal o en un o més nivells subestatals (regional, municipal)».

Quina ha estat la resposta a aquest suggeriment? En un balanç elaborat per la UICN l'any 1986, hi consten actuacions en 44 països i en una organització internacional, el Consell d'Europa, que agrupa 21 estats. Segons aquesta relació tenen totalment preparada una estratègia nacional: Austràlia, Itàlia, Madagascar, Nova Zelanda, Sud-àfrica, Taiwan, el Regne Unit, Vietnam, Zàmbia i Zimbabwe.

Entre les diferents metodologies utilitzades per establir aquestes estratègies, per nosaltres té un interès especial el cas d'Austràlia, per l'estructura federal i per l'elevat grau de participació que hi va haver en el procés d'elaboració, que va permetre un consens nacional en un ampli ventall d'assumptes.

Austràlia va iniciar els treballs d'establiment d'una estratègia a partir d'un acord previ de col·laboració entre el govern federal i els governs dels estats que va permetre la creació d'un comitè director format per representants de totes les administracions. Aquest comitè es va proposar, des del començament, cercar la participació d'institucions i grups privats més àmplia possible. Amb aquest objectiu es va convocar un seminari a final de 1981 per discutir nombroses ponències escollides acuradament. Les actes del seminari serviren de base per a la preparació d'un document titulat «Cap a una Estratègia de Conservació», difós àmpliament, en el qual se sol·licitaven comentaris i opinions sobre el contingut. Finalment, una conferència a Cànberra, amb 150 delegats i 50 observadors, va preparar el text final a partir del document base i de centenars de suggeriments i comentaris.

Aquest model, interessant, perquè té en compte l'existència de diferents governs autònoms dins de l'Estat i perquè cerca un pacte ampli de tots els factors socials per definir els límits de l'acció dels ciutadans sobre el territori estatal, pot complementar-se amb la visió holandesa, que amplia el compromís sobre l'ús dels recursos de fronteres endins a tota la biosfera.

El comitè holandès de la UICN va preparar l'abril de 1986 un interessant document titulat «Holanda i l'Ecologia Mundial», en el qual es féu un inventari dels problemes que s'han de resoldre en el procés d'execució d'una possible estratègia holandesa. El docu-

ment dóna gran relleu a l'anàlisi dels lligams d'Holanda amb l'economia i l'ecologia mundials i conclou amb la necessitat de corregir alguns dels efectes d'aquesta relació sobre altres països, com per exemple la disminució del bosc a Tailàndia causada per l'exportació de tapioca destinada a la ramaderia holandesa, o els possibles perills de contaminació produïda per l'exportació de residus radioactius.

Davant d'aquests suggeriments i realitzacions, què s'ha fet a l'Estat espanyol? En primer lloc, cal dir que l'entrada d'Espanya com a estat membre de la UICN no es va produir fins el novembre de 1984, en ocasió de l'Assemblea General de la Unió que va celebrar-se a Madrid. El nombre d'institucions espanyoles membres és de 16, cinc de les quals són departaments de diferents administracions i 11 són entitats no governamentals. En segon lloc, la major part d'aquestes institucions van constituir el juny de 1986 el comitè espanyol de la UICN, amb l'objectiu, entre altres que recullen els seus estatuts, de promoure la difusió i el coneixement de l'Estratègia Mundial per a la Conservació i impulsar l'elaboració d'una estratègia estatal.

Des de la seva constitució, el comitè ha discutit sobre una possible estratègia espanyola. En aquesta discussió s'han definit dues posicions diferents: l'una conscient de la poca representativitat del comitè, propugna un treball de difusió ampli i de recerca de col·laboració per elaborar una metodologia i una proposta seriosa que obtingui un ampli suport de la societat espanyola; l'altra proposa que el comitè pressioni amb urgència el govern perquè redacti i estableixi a curt termini una estratègia de caràcter estatal.

La majoria del comitè sembla inclinar-se per aquesta darrera opció, amb el perill que l'estratègia a la història sense pena ni glòria.

En el decurs dels darrers anys el conjunt de l'Estat espanyol ha fet un esforç notable en l'ordenació del territori i la racionalització de l'aprofitament dels recursos, però no pot parlar-se encara d'una coincidència àmplia en la necessitat de desenvolupar els punts de la Constitució que fan referència a aquesta problemàtica. Encara predominen les visions sectorials sobre les actituds integradores i trencar el corporativisme en favor de la coordinació i la col·laboració costarà. Una organització com la UICN pot col·laborar a cercar punts comuns entre posicions que avui semblen molt allunyades i ha de provocar un debat seriós entre aquests mateixos factors. Seria una llàstima que el comitè espanyol de la UICN, en comptes de treballar i ampliar la seva influència, cerqués el paraigües protector de l'Estat com a única solució als problemes del desenvolupament i ús dels recursos.